

Državni izpitni center

M 0 7 1 5 1 1 1 3 M

SPOMLADANSKI ROK
TAVASZI IDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 6. junij 2007
2007. június 6., szerda

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Izpitna pola 1**OD ZDRUŽITVE ITALIJE IN NEMČIJE DO KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE**

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

1. *Prvo vprašanje:* Neposredno pod Habsburžani sta bili Lombardija in Benečija (beneška država). (1 točka)
Drugo vprašanje: Sardinsko kraljestvo (Piemont). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
2. *Prvo vprašanje:* Tajna organizacija karbonarjev. (1 točka)
Drugo vprašanje: Ime in simbole so prevzeli iz življenja oglarjev. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
3. *Prvo vprašanje:* Idejni vodja organizacije je bil Giuseppe Mazzini. (1 točka)
Drugo vprašanje:
 - Temeljni cilji organizacije so bili združiti demokratične in nacionalno čuteče sile v Italiji za doseg neodvisnosti in združitve Italije, povezovanje z drugimi nerešenimi nacionalnimi gibanji za ustanovitev nacionalnih držav. Upoštevamo eno navedbo. (1 točka)
 - Odločijo se za široko in organizirano propagando med prebivalstvom po celotni Italiji, delujejo tudi pri organiziranju vstaj, revolucionarne dejavnosti, upoštevamo tudi druge vsebinsko sprejemljive odgovore. (1 točka)**Skupaj 3 točke.**
4. *Prvo vprašanje:* V posameznih državah je izbruhnil upor proti tuji nadoblasti. V Milanu in Benetkah so razglasili republiko in pregnali avstrijske čete (upoštevamo tudi opis spopadov z Avstriji). *Ena strokovno utemeljena razlaga 1 točka.*
Drugo vprašanje: Avstrijski maršal, ki so ga pregnali iz Milana je (Joseph) Radetzky. (1 točka)
Tretje vprašanje: Kraljestvo Sardinija (Piemont) je vojno proti Avstriji hotelo izkoristiti za združitve Italije. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
5. Pravilni odgovori so A, D in F. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka. Kadar je obkrožen en odgovor več od zahtevanega, se od pridobljenih točk odšteje 1 točka. Za obkroženih dva ali več odgovorov, kakor je zahtevano, 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
6. *Prvi element:* Sardinija je v začetku leta 1860 priključila Toscano, Modeno, Parmo in Emilijo-Romagno. *Za dve navedbi 1 točka.*
Drugi element: Spomladi 1860 so priključitev potrdili na plebiscitih, ki naj bi potrdili voljo ljudstva. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
7. *Prvo vprašanje:* Garibaldi je začel upor na Siciliji, proti Neapeljskemu kraljestvu (Kraljestvo dveh Sicilij, Burbonom). (1 točka)
Drugo vprašanje: Po zavzetju Neaplja je s severa krenila tudi piemontska vojska, ki je zasedla del papeške države. (1 točka)
Garibaldi pa je oktobra izročil osvojeno ozemlje piemontskemu kralju Viktorju Emanuelu kot kralju Italije (upoštevamo tudi razglasitev kraljevine Italije). (1 točka)
Skupaj 3 točke.
8. *Prvo vprašanje:* Zunaj Italije ostane Benečija, in sicer pod Avstriji (1 točka), ostanek papeške države z Rimom in okolico, ki jo vodi papež. (1 točka)
Drugo vprašanje:
 - Rim je bil središče papeške države, katere suverenost ščitijo Francozi (Napoleon III.). (1 točka)
 - Papeška država je omejena na Vatikan, ki mu je italijanska država priznala poseben eksteritorialni status in jamčila papeževo diplomatsko svobodo, priznamo tudi druge vsebinsko pravilne odgovore. (1 točka)**Skupaj 4 točke.**

9. *Prvo vprašanje:* Iz vira razberemo velikonemški načrt, (ki predvideva združitev vseh dežel, ki so bile sestavni del Nemške zveze; nemške države in avstrijske dedne dežele). (1 točka)
Drugo vprašanje: Drugi je malonemški načrt, ki predvideva združitev nemških dežel (okrog Prusije) brez Avstrije. (1 točka)
Tretje vprašanje: Združitev Nemčije hočejo uresničiti po demokratični poti, s splošno volilno pravico, ljudska volja, volitve ... (1 točka)
Skupaj 3 točke.
10. *Prvo vprašanje:* Otto von Bismarck se je odločil, da je treba Nemčijo združiti z ognjem in mečem (z vojno), gospodarski ukrepi, upoštevamo tudi druge strokovno sprejemljive odgovore. (1 točka)
Drugo vprašanje: Z vojno (leta 1866) proti Avstriji, z zmago pri Karlovem Gradcu (z mirovno pogodbo v Pragi razpustijo Nemško zvezo). Za eno navedbo 1 točka.
Skupaj 2 točki.
11. Pravilno časovno zaporedje je 5, 4, 2, 1, 6 in 3. Za šest pravih odgovorov 3 točke, za štiri ali pet 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za en pravih odgovor pa 0 točk.
Skupaj 3 točke.
12. Nemško cesarstvo je pridobilo Alzacijo in Loreno (Lotaringijo).
1 točka
13. *Prvi element:* Gibanje Italia irredenta je zahtevalo, naj se italijanski državi priključijo ozemlja, naseljena z Italijani (oziroma priključitev Trentina, Trsta, Furlanije in Istre). (1 točka)
Drugi element: Nemška osvajalna politika, ki je bila, skupaj z Avstro-Ogrsko, usmerjena na Balkan in naprej proti vzhodu, ter zapozneno osvajanje ostankov nerazdeljenih ozemelj v Afriki in na Pacifiku. Pri obeh upoštevamo tudi druge vsebinsko sprejemljive razlage. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
14. Pravilno zaporedje je B, A, A, B, B in A. Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za en pravih odgovor pa 0 točk.
Skupaj 3 točke.
15. *Prvi element:* Veliki mednacionalni spori, neuresničene nacionalne težnje, kolonialni spori, tajna diplomacija in dogovori, vedno večja napetost med Nemčijo in Veliko Britanijo, nemška zunanja politika ... in vsaka druga strokovno pravilna navedba. Za eno navedbo 1 točka.
Drugi element: Kot povod za prvo svetovno vojno so centralne sile izrabile sarajevski atentat na prestolonaslednika Ferdinanda (ki ga je izvedel član tajne revolucionarne organizacije Mlada Bosna, Gavrilo Princip). (1 točka)
Tretji element: Za glavnega krivca obtožijo Srbijo, ki ji Avstro-Ogrska izroči tudi ultimatum v katerem je med drugim zahtevala, naj avstrijski strokovnjaki pomagajo srbskim organom pri preiskavi. (1 točka)
Četrti element: Srbija zavrne ultimatum, ker bi skupna preiskava pomenila vmešavanje v notranje zadeve suverene države. Zato je Avstro-Ogrska napovedala vojno Srbiji, sistem zavezništev pa je potisnil v vojno še druge države. Upošteva se ena pojasnitev. (1 točka)
Peti element: Nevtralna je ostala Italija zaradi teženj po nekaterih ozemljih Avstro-Ogrske, zaradi defenzivnega značaja dogovora Trojne zveze, upoštevamo tudi druge vsebinsko sprejemljive odgovore. (1 točka)
Skupaj 5 točk.
16. *Prvo vprašanje:* Nemci so in napadli Francijo prek nevtralne Belgije, uporaba načrta generala von Schlieffna (hoteli premagati Francijo še pred odločilnimi spopadi z Rusi na vzhodni fronti). (1 točka)
Drugo vprašanje: Vzhodna fronta, balkansko bojišče. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
17. Značilnosti pozicijske vojne so obrambni strelski jarki na vsaki strani, zaščiteni z bodečo žico, ki je nasprotni strani preboj še dodatno oteževala nasprotnika se obstreljujeta s topovskim ognjem. Nobeni strani ne uspe osvojiti večjega ozemlja. Preboji, v katerih nasprotnik osvoji nekaj ozemlja zahtevajo ogromne človeške žrtve ... Za dve opisani značilnosti 2 točki, za dve samo navedeni značilnosti 1 točka.
Skupaj 2 točki.

18. Bitka je potekala pri Verdunu.
1 točka
19. Pravilni odgovori so B, C, E in F. *Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk. Če je poleg štirih pravilnih obkrožena še ena črka, 1 točka. Vse drugo je 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
20. *Prvo vprašanje:* Zaradi pomanjkanja delovne sile so morale ženske prevzeti številna moška dela, tudi v tovarnah orožja. Skrbeti za dom, na kmetijah pridelati hrano zase in za vojsko. Priznajo se tudi drugi smiselni odgovori. *Za eno navedbo 1 točka.*
Drugo vprašanje: Civilno prebivalstvo je pestilo pomanjkanje hrane, revščina, države so uvedle racionalizirano porabo živil. Veliko ljudi je bilo pregnanih z območij, kjer je divjala vojna. Mnogi moški so padli, otroci so postali sirote. Tudi med civilnim prebivalstvom so zaradi pomanjkanja izbruhnile nalezljive bolezni. *Za navedbi dveh različnih posledic 2 točki.*
Skupaj 3 točke.
21. *Prvo vprašanje:* Italija bi po pogodbi dobila južno Tirolsko, Trst, Goriško in Kanalsko dolino, del tedanje Kranjske, Istro, otoka Cres in Lošinj, severno Dalmacijo, del albanskega primorja in Dodekanez ter ustrezen delež pri morebitnih ozemeljskih pridobitvah v Mali Aziji in Afriki. *Za tri ali več pravilnih pridobitev 1 točka, za dve ali manj pa 0 točk.*
Drugo vprašanje: Soška fronta. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
22. V visokogorju so gradili utrdbe, zaklonišča (kaverne – jame, vkopane v živo skalo), gradili gorske ceste, železnice, žičnice in male elektrarne. *Za vsak smiseln odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
23. Pravilna odgovora sta A in C.
1 točka
24. *Prvo vprašanje:* Rusija doživlja na frontah poraze, v gospodarstvu vlada zmeda, v državi je splošna anarhija in razsulo, lakota in vsesplošno pomanjkanje, velike žrtve na frontah, carski absolutizem. *Za dve različni navedbi 1 točka.*
Drugo vprašanje: Petrograd (1 točka)
Tretje vprašanje: Odlok o miru (Rusija mora takoj izstopiti iz vojne) in odlok o zemlji (zemljo tistemu, ki jo obdeluje) in odlok o vzpostavitvi delavsko kmečke vlade – sveta ljudskih komisarjev z Leninom na čelu. *Za dva pojasnjena odloka 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
25. Razpadli so avstro-ogrski, ruski, nemški in turški imperij. *Za tri navedbe 1 točka.*
1 točka

Izpitna pola 2**TURŠKI VPADI, KMEČKI UPORI IN REFORMACIJA NA SLOVENSKEM**

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

1. Pravilni odgovori so A, C in E. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Kadar je obkrožen en odgovor več od zahtevanega, se od pridobljenih točk odšteje 1 točka.
Za obkroženih dva ali več odgovorov, kakor je zahtevano, 0 točk.
Skupaj 3 točke.
2. Turki so vpadali prek Bele krajine na Dolenjsko in proti Ljubljani ter naprej na Gorenjsko. Druga pot je bila prek Krasa in ob Soči čez Predel na Koroško. Vpadali pa so tudi ob Savi in Dravi v notranjost slovenskega ozemlja. *Upoštevamo še druge smiselno opisane poti (npr. tudi z navedbo krajev).* *Za kratek opis ene poti 1 točka.*
V zgodnjem obdobju so bili turški vpadi izrazito roparskega/plenilnega značaja. *(1 točka)*
V poznejšem obdobju pa so nameravali deželo s pogostimi vpadi izčrpati in jo potem priključiti k turškemu imperiju. *(1 točka)*
Plemstvo je utrdilo svoje gradove, prav tako so obzidja svojih mest popravili, jih na novo utrdili meščani, kmetje pa so se zatekali v gozdove, kraške jame in začeli graditi tabore. *Za kratek opis obrambe posameznega sloja prebivalstva 1 točka, največ 2 točki.*
Skupaj 5 točk.
3. Lož, Višnja Gora, Krško, Kočevje (Radovljica). *Za pravilno navedbo treh (ali dveh) krajev 1 točka.*
1 točka
4. Pravilno zaporedje je E, F, C, A, D in B. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
5. Kmetje so se upirali zaradi povečevanja kmečkih bremen, povečevanja tlake, spreminjanja denarnih dajatev v naturalne, odprave srenjske zemlje, prepovedi kmečke trgovine, samovolje posameznih zemljiških gospodov, padanja vrednosti denarja ... *Za štiri vsebinsko različne navedbe 2 točki, za tri ali dve navedbi pa 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
6. Vseslovenski kmečki upor se je iz Kranjske razširil na Štajersko in Koroško. *(1 točka)*
Najprej je bil upor zatrt na Koroškem, nato pa je odločilno zmago dosegla plemiška in cesarska vojska (pod vodstvom Jurija Herbersteina) v bitki pri Celju v začetku junija. *(1 točka)*
Sledilo je krvavo maščevanje plemiške vojske, ki je veliko kmetov kruto ubila (obešanje, natikanje na kol), pretepala, požigala, kmetom pa so naložili tudi nov puntarski davek. *Navedba dveh različnih posledic 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
7. Boj za staro pravdo je boj za takšne dajatve, kakršne so imeli prej in so zapisane v urbarjih. *Za vsak strokovno pravilen odgovor 1 točka.*
1 točka
8. Program upornih kmetov je vključeval težnjo po zmagi nad gospodo v banski Hrvaški in slovenskem ozemlju do morja, ustanovitvi cesarskega namestništva v Zagrebu, sami bi pobirali davke in dajatve, odstranili bi duhovščino, skrbeli za Vojno krajino itd. *Za tri vsebinsko različne elemente programa 2 točki, za dva 1 točka.*
Voditelj upora je bil Ambrož (Matija) Gubec; priznamo tudi (Ilija) Gregorič. *(1 točka)*
Skupaj 3 točke.
9. Tolminski kmetje so se uprli novim posrednim davkom na meso in vino (ki jih je vzel v zakup Jakob Bandeu in pri tem naglo obogatel). *(1 točka)*
Upor je bil v 18. stoletju. *(1 točka)*
Skupaj 2 točki.

10. Humanizem je filozofsko in kulturno gibanje, ki je postavilo v ospredje človeka in tako življenje na tem svetu. *Za vsako vsebinsko pravilno, strokovno pojasnitev 1 točka.*
Reformacija je versko in hkrati družbenopolitično gibanje za prenovo katoliške Cerkve v 16. stoletju ter je izraz krize v katoliški Cerkvi in posledica krize fevdalizma. *Za vsako vsebinsko pravilno, strokovno pojasnitev 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
11. Pravilna odgovora sta C in D. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
12. Pravilni odgovori so T, T, T, D, T in D. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet in štiri 2 točki, za tri in dva 1 točka in za enega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
13. *Trubarjeve zahteve so bile:*
vsi, ki znajo brati, so dolžni ljudi učiti pravo (luteransko) vero in to tako, da jo bodo tudi razumeli (1 točka),
na Kranjskem (Slovenskem) mora biti služba božja v domačem (kranjskem, slovenskem) jeziku (1 točka),
 uvedba šol za vse otroke (mestne in kmečke otroke, za dečke in deklice) (1 točka).
Pri vseh treh odgovorih upoštevamo vse vsebinsko ustrezne, strokovno pravilne navedbe.
Skupaj 3 točke.
14. *Prvo vprašanje:* Deželni stanovi so bili pod pogojem verske svobode pripravljene dati soglasje za višje obrambne davke, ki jih je potreboval deželni knez za obrambo pred Turki. *Za vsako vsebinsko pravilno, strokovno pojasnitev 1 točka.*
Drugo vprašanje: Deželni knez je dal (ustno) zagotovilo o nedotakljivosti vsakogar v Notranji Avstriji, ki se izjavlja za protestanta (svoboda vere za plemstvo in meščanstvo). (1 točka)
Pomen pacifikacije je, da je nastopilo obdobje, ko je reformacija pri nas dovoljena, in razmahne se vsestranska reformacijska dejavnost (književna produkcija, šole, samostojna deželna Cerkev ...).
Za vsako vsebinsko pravilno, strokovno navedbo pomena in posledice 1 točka.
Tretje vprašanje: Leta 1578. (1 točka)
Skupaj 4 točke.
15. (Adam) Bohorič, (Jurij) Dalmatin, (Primož) Trubar in (Sebastijan) Krelj. *Za štiri pravilno navedene avtorje 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 2 točki.
16. *Delovanje verskih komisij:* uničevanje (razstreljevanje) novograjenih cerkvenih objektov / uničevanje protestantskih pokopališč / spreobračanje ljudi v katoliško vero / zapiranje protestantov / izganjanje protestantov / vizitacije / zbiranje in uničevanje luteranskega tiska / prepoved kakršnih koli verskih polemik. *Za vsako vsebinsko različno navedbo 1 točka.*
Skupaj 3 točke.
17. Verske komisije sta vodila škof (Martin) Brenner (1 točka) in (Tomaž) Hren (1 točka).
Skupaj 2 točki.
18. Jezuiti so vodili jezuitske kolegije (gimnazije, semenišča). *Upoštevamo navedbo vsake vrste jezuitskih šol.*
1 točka
19. Prekmurje je spadalo pod Ogrsko (reformacijo so tu v 16. stoletju močno podpirali fevdalci), Habsburžani na tem ozemlju niso bili deželni knezi. Habsburžani (Rudolf) so (1606) ogrskemu plemstvu pisno zagotovili svobodo veroizpovedi zanje in za vse njihove podložnike. *Za vsako vsebinsko pravilno, smiselno pojasnitev 1 točka.*
1 točka
20. Pravilno zaporedje je 2, 3, 1, 5, 4 in 6 (upoštevamo tudi pravilno zaporedje letnic: 1478, 1550, 1461, 1584, 1575, 1598). *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.

21. Odgovori so: kralj se je naslonil na srednje plemstvo (točkujemo z 1 točko); najpomembnejše državne zadeve je pripravila velika kancelarija (točkujemo z 1 točko); pravica državnega zbora je bila predlaganje davkov (točkujemo z 1 točko); upoštevamo vsako smiselno navedbo.
Skupaj 3 točke.
22. Oče Matije Korvina je Ivan (János) Hunyadi (upoštevamo navedbo imena in priimka), to navedbo točkujemo z eno točko; vojska se imenuje črna vojska, za to navedbo damo 1 točko.
Skupaj 2 točki.
23. Učenjaka sta: Vitéz János in Janus Pannonius. Vsako navedbo (z imenom in priimkom) točkujemo z 1 točko.
Skupaj 2 točki.
24. Razlogi za kmečko vojno so bili: družbena neenakost, nezadovoljstvo s plemiči, izkoriščanje kmetov ... Upoštevamo vsako smiselno navedbo, za en razlog damo 1 točko; voditelj kmečke vojne je bil Jurij Dózsa (upoštevamo tudi samo navedbo priimka), ki ga kronajo in ubijejo, za to navedbo damo 1 točko.
Skupaj 2 točki.
25. Pravilna odgovora sta: B in C, za vsakega damo 1 točko.
Skupaj 2 točki.